

Valikaine: „Õiguse alused” ainekava

*Alus: Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määrus nr 2
„Gümnaasiumi riiklik õppekava“*

1. ÜLDALUSED

Kursuse maht on 35 ainetundi.

1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kinnistada ja täiendada seniseid teadmisi õiguse osast ühiskonnas ja lähtuda neist igapäevaelus edukaks toimetulekuks.

Selleks taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab põhimõtteid, millel rajanevad Eesti õigussüsteem ja seadused ning teab õigussüsteemi toimimist;
- 2) teab olulisemaid õigusakte, oskab neid leida, tõlgendada ja igapäevaelus kasutada;
- 3) tunneb õigusteadusega seonduvat terminoloogiat ja kohtusüsteemi;
- 4) teab peamisi materiaal- ja protsessiõigusnorme, tunneb inimõigusi, kohustusi ja lähtub nendest, oskab kasutada oma õigusi ja realiseerida kohustusi;
- 5) arendab digipädevusi - oskab leida õigusküsimuste lahendamisel vajaminevat teavet riiklikest andmebaasidest, registritest, õigusasutuste veebilehtedelt ja kohtupraktikast;
- 6) oskab koostada ja tõlgendada menetluskohustusi;
- 7) väärtustab inimõigusi, turvalisust ja käitub seaduskuulekalt;
- 8) kujundab oma õigus- ja õiglustunnet, sallivust ja austust teiste inimeste ning töekspidamiste vastu, väärtustab ja lähtub autoriõigustest;
- 9) arendab efektiivse õiguskäitumise seisukohast olulisi oskusi – kriitilist mõtlemist, analüüsi, suhtlemist, vaatlust ning omandab probleemide lahendamise oskusi;
- 10) omandab teadmisi kutsevaliku – ja karjäärivõimaluste kohta õigussüsteemis.

Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane. Kursusel rõhutatakse praktilist ja rakenduslikku kallakut.

1.2. Õppeaine lühikirjeldus

Valikkursuse peaesmärgiks on anda kursuse läbinud õpilasele algteadmised orienteerumaks Eesti õigussüsteemis; selgitada õigusasutuste ja -organite tööd ning õiguse rolli ühiskonnas; julgustada õpilasi iseseisvalt ning teadlikult õigussüsteemis osalema. Selleks antakse õpilastele ülevaade õiguse olemusest, õiguse erinevatest harudest ja nende reguleerimisvaldkondadest, inimõigustest ning kohustustest. Lisaks antakse õppijale algteadmised õpingute jätkamiseks õigusteaduskonnas, tutvustatakse kutse- ja karjäärivalikut Eesti õigussüsteemis, siseriiklikku ja Euroopa Inimõiguste kohtu praktikat ning jagatakse igapäevaelus edukaks toimetulemiseks vajalikke olulisemaid teadmisi õigusharude kaupa. Õpilased saavad teada, et õigus on jagatud

eri valdkondadeks, mis reguleerivad erinevate eluvaldkondade suhteid. Õigusharudeks on näiteks asjaõigus, võlaõigus, karistusõigus, perekonnaõigus, haldusõigus, tööõigus jne.

Õiguse aluste kursuse eesmärk on õpilasi kujundada seadusteadlikeks ja tänapäeva maailmas edukalt toimetulevateks vastutustundlikeks inimesteks. Kursus on oma struktuurilt üles ehitatud Eesti õigussüsteemi ja selle ajalugu arvestades ning algabki õiguse olemuse, ajaloo ja õigusstruktuuri tutvustamisega. Edasi käsitletakse õigussüsteemi ja –korraldust õigusharude kaupa.

Õppesisu koostades on pööratud tähelepanu nii kõige olulisema teoreetilise materjali omandamisele kui ka selle tähenduslikuks muutmisele praktiliste näidete kaudu.

1.3. Õppetegevused ja -meetodid:

Auditoorsete tööde kirjeldus: loeng ja konspekterimine; juhtumite analüüsid; praktikumid-probleemide lahendamised, arutus, väitlus ja õiguslike dokumentide koostamine; rühmatööd; rollimängud; vaatus; harjutus; iseseisev töö; võrguõppe ülesanded.

Kodutööde ja iseseisvate tööde kirjeldus: praktiline töö – etteantud juhtumi või situatsiooni lahendamine vastava õigusakti leidmise ja normi kohaldamisega; õiguslike dokumentide vormistamine; praktiliste ülesannete lahendamine – tähtaegade, aegumise, lepingute sõlmimise ja vormide, asjaõiguste ja õigusvastase käitumise kohta.

1.4. Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatööks ja ümarlauavestluseks mööblit vajadusel ümber paigutada.

2. Kool korraldab arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise arvutiklassis.

3. Kool võimaldab ainekava eesmärke toetavaid demonstratsioonivahendeid (sh DVDsid, CDsid; pilte, filme, videoid, temaatilist lisakirjandust populaarteadusliku ja ilukirjandusena).

4. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool korraldada õppekäike väljaspool klassiruumi vähemalt kaks korda kursuse jooksul. Õppekäike korraldatakse kohtusse, politseisse, vanglasse, notarisse, vms.

1.5. Pädevused ja eeldatavad õpitulemused:

Õiguse aluste valikainekursus toetab eelkõige õpilaste sotsiaalse-, väärtus- ja enesemääratluspädevuse kujunemist ning isikulisest kompetentsuse ja digipädevuse arendamist.

Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud teiste sotsiaalvaldkonna ainetega, aga ka matemaatika, statistika, majandusõppe ja kirjandusega.

Õiguse aluste valikaine kursuse läbimisel õpilane:

- 1) orienteerub põhilistes juriidilistes terminites ja õiguskaitse organite süsteemis;
- 2) teab õigusliku reguleerimise võimalusi, eesmärke ja mehhanisme;
- 3) tunneb õigusharude reguleerimise valdkonda ja õigusaktide liike;
- 4) oskab leida vajalikke õigusakte ja õiguse allikaid ning neid igapäevaelus kasutada;

- 5) teab tsiviilsuhte tekkimise, muutmise ja lõppemise aluseid;
- 6) tunneb tehingute tegemise põhitingimusi ja kohustuste rikkumise korral õiguskaitsevahendite rakendamist, arvestab tulevikus hüpoteegi ja servituudi õiguslike tagajärgedega;
- 7) teab erinevate menetlusosaliste õigusi ja kohustusi erinevate kohtumenetluste etappides ja oskab neid kasutada, kasutab vajadusel efektiivselt hädakaitset;
- 8) teeb vahet juriidiliste isikute liikidel, orienteerub juriidilise isiku asutamise ja lõpetamise põhimõtetes;
- 9) teab, mis on õigusvastane käitumine, millised on vastutuse liigid, oskab arvutada tähtaega ning teab aegumise põhimõtteid;
- 10) oskab koostada lihtsamaid juriidilisi dokumente.
- 11) Digipädevuste ja distantsõppeks valmisoleku arendamine – office 365 keskkonna ja teamsi kasutamine, erinevatelt veebilehtedelt ja andmebaasidest info leidmise ja kasutamise oskuse arendamine.

2. Õiguse alused kursuse kirjeldus

2.1. teema Õiguse põhimõisted.

Õppesisu

Õiguse mõiste. Sotsiaalsed normid. Tavaõigus. Riigi tekkimine, tunnused, olemus ja eesmärk.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab seletada õiguse mõistet;
- 2) teab sotsiaalsete normide eesmärke ja tavaõiguse põhimõtteid;
- 3) teab riigi tunnuseid, olemust ja eesmärki.

2.2 teema. Õigussüsteem

Õppesisu

Õigusnormi mõiste ja struktuur. Õigusnormi liigid. EV õigussüsteem – õigusharud. Õigusaktid, nende liigitamine: üld-, üksik-, õigustloovad ja õigustrakendavad aktid. Õigusakti kehtivus ajas ja ruumis. Õigusaktide andmebaas Riigi Teataja.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb õigusharude reguleerimise valdkonda ja õigusaktide liike;
- 2) teab õigusliku reguleerimise võimalusi, eesmärke ja mehhanisme.

2.3. teema. Õigussuhe

Õppesisu

Õigussuhte mõiste, õigussuhte subjekt ja objekt. Subjektid: füüsilised isikud ning juriidilised (eraõiguslikud ja avalik-õiguslikud juriidilised) isikud. Juriidiliste isikute asutamine, tegevuse korraldamine ja lõpetamine. Õigus- ja teovõime. Füüsiliste isikute õigus- ja teovõime. Juriidiliste isikute õigus- ja teovõime. Õigussuhte objekt ehk ese. Õigussuhte sisu. Juriidilised faktid.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab füüsilise isiku õigus- ja teovõimet ning nende erandeid, oskab neid analüüsida;
- 2) eristab era- ja avalik- õiguslikke juriidilisi isikuid;
- 3) mõistab täieliku ja piiratud teovõime tähendust ja õiguslikke tagajärgi;
- 4) teab juriidiliste isikute õigus- ja teovõimet;
- 5) teab eraõiguslike juriidiliste isikute õigus- ja teovõime hindamisel Äriregistri kannete õiguslikku tähendust;
- 6) mõistab õigussuhte sisu;
- 7) oskab leida Tsiviilseadustiku üldosa seadusest isikute õigus- ja teovõimet reguleerivaid sätteid.

2.4. teema. Tsiviilseadustiku üldosa seadus

Õppesisu

Isikud. Esemad. Ühe- ja mitmepoolsed tehingud. Tahe ja tahteavaldus. Lepingute kohustuslikud vorminõuded. Tehingute kehtivus. Esindamine. Tähtaeg ja tähtpäev. Teadmata kadunuks ja/või surnuks tunnistamine. Nõuete aegumine.

Iseseisva tööna tutvuda Riigi Teataja õigusaktide andmebaasis TsÜS sätetega.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab esindamise kohta sätestatut, oskab volikirja vormistada;
- 2) oskab leida Tsiviilseadustiku üldosa seadusest isikute õigus- ja teovõimet, tehinguid, tähtaegu, tähtpäevi ning nõuete aegumist reguleerivaid sätteid ja kasutada neid praktiliste ülesannete lahendamisel.

2.5. teema. Asjaõigused

Õppesisu

Asjaõigusseadus. Kinnis- ja vallasasjad. Kinnisasjadega tehtavate tehingute kohustuslik vorm. Kinnistusregistri kannete õiguslik tähendus. Kinnistusregistrist info leidmine ja lugemine. Omaniku õigused. Valdus. Mitteomaniku õigused. Kaasomand. Kaasomaniku õigused ja eesõigus. Hüpotek. Servituut.

Iseseisva tööna tutvuda Riigi Teataja õigusaktide andmebaasis AÕS sätetega omandi, kaasomandi, hüpoteeegi ja servituutide kohta. Ülesannete lahendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab kinnis- ja vallasasjade liigitamist, omaniku, mitteomaniku ja kaasomaniku õigusi ja kohustusi;
- 2) oskab leida ja tõlgendada kinnistusregistri infot;
- 3) oskab leida Asjaõigusseadusest teemakohaseid sätteid ja neid kasutada;
- 4) analüüsib hüpoteeigiga tagatud kohustuste ja servituutide õiguslikke tagajärgi;

2.6. teema. Perekonna- ja pärimisõigus

Õppesisu

Perekonnaseadus. Abikaasade õigused ja kohustused. Varasuhted. Ülalpidamiskohustused perekonnas. Abielu lõppemine. Pärimisseadus. Mõisted. Pärandvara koosseis. Pärimise liigid ja tähtajad. Pärandvara inventuuri ja pankroti taotlemine. Riigikohtu lahenditega tutvumine elatise kohta. Elatise hagiavalduse koostamine.

Iseseisva tööna tutvuda Riigikohtu lahenditega elatise kohta. Ülesannete lahendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab abielu õiguslikke tagajärgi, abikaasade varasuhteid, ülalpidamiskohustusi;
- 2) oskab koostada hagiavaldust elatise nõudes;
- 3) teadvustab lahkuminekku ja lahutuse põhjusi ning tagajärgi;
- 4) teab vara pärimist, tähtaegu ja pärija õigusi;
- 5) väärtustab perekondlike suhete säilimist ja perekonda.

2.7. teema. Tööõigus

Õppesisu

Töölepingu seadus. Töölepingu pooled, kohustuslik vorm, kohustuslikud osad. Bruto- ja neto töötasu. Töölepingu lisad. Töölepingu lõpetamine tööandja ja töötaja algatusel.

Tööinspeksiooni ja Töövaidluskomisjoni kodulehelt info leidmine. Juhtumite lahendamine ja analüüs. Töövaidluskomisjoni tähtajad ja avalduse vormistamine. Võlaõigusseadus.

Töötettvõtulepingu erisused. Käsunduslepingu pooled, nende õigused ja kohustused. Tasu erisused käsunduslepingus.

Iseseisva tööna tutvuda Riigi Teataja õigusaktide andmebaasis Töölepingu seaduse ja Võlaõigusseaduse sätetega. Ülesannete lahendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab kasutada Töölepingu seaduse sätteid;
- 2) teab töövaidluste lahendamise korda ja tähtaegu;
- 3) teab töötettvõtu lepingu ja käsunduslepingu olemust ja erisusi;
- 4) oskab vormistada avaldust Töövaidluskomisjonile.

2.8. teema. Haldusõigus

Õppesisu

Haldusõigusseadus. Avaliku halduse ja haldusõiguse mõiste. Objektid ja subjektid.

Haldusorganid ja haldusvastutus. Halduskohtusse pöördumine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab avaliku halduse mõistet, haldusõiguste subjekte ja objekte;
- 2) teab haldusvastutuse põhimõtteid ja halduskohtusse pöördumist reguleerivaid sätteid.

2.9. teema. Kriminaalõigus

Õppesisu

Süüteod. Karistusseadustik. Kriminaalõiguse subjektid ja objektid. Süüd välistavad asjaolud. Hädakaitse. Tahtluse ja ettevaatamatuse liigid. Karistamise ja vastutusest vabastamise alused ja karistuste liigid. Süüteod. I ja II astme kuriteod. Väärteod.

Iseseisva tööna tutvuda Riigi Teataja õigusaktide andmebaasis Karistusseadustiku sätetega.

Ülesannete lahendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab kriminaalvastutuse aluseid, tahtluse ja ettevaatamatuse liike ja karistamise aluseid;
- 2) oskab tegutseda hädakaitse olukorras;
- 3) oskab leida ja kasutada Karistusseadustiku sätteid ja tunneb kohtupraktikat.

3.0. teema. Õiguste kaitse. Kohtusüsteem ja kohtumenetluste liigid.

Õppesisu

Inimõigused. EV kohtusüsteem ja kohtute ülesanded. Õigusemõistmise printsiibid. Õigusabi saamine ja taotlemine. Kriminaalmenetluse seadustik. Kriminaalmenetluse pooled, menetlusosalised, nende õigused ja kohustused. Kriminaalmenetluste liigid – üld- ja lihtmenetlused. Menetluse lõpetamise õiguslikud alused. Väärteomenetluse seadustik. Väärteomenetluse pooled ja osalised, nende õigused ja kohustused. Väärteomenetluste liigid ja tähtajad. Vastulause ja kaebuse koostamine. Ülesannete ja juhtumite lahendamine ning analüüs. Kohtupraktikaga tutvumine. Õigusemõistmisega seotud elukutsetega ja õppimisvõimalustega tutvumine. Eesti.ee andmetega tutvumine.

Iseseisva tööna tutvuda Riigi Teataja õigusaktide andmebaasis Kriminaalmenetluse seadustiku ja Väärteomenetluse seadustiku sätetega. Ülesannete lahendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab menetlusosaliste õigusi ja kohustusi, menetlusliike ja nende õiguslikke tagajärgi;
- 2) tunneb kohtusüsteemi ja kohtuasjade liike;
- 3) tunneb tahtluse liike ja oskab käituda hädakaitse seisundis;
- 4) teab väärteomenetluse tähtaegu, oskab vormistada vastulauset ja kaebust väärteomenetluse otsusele;
- 5) oskab infot leida Riigi Teatajast, eesti.ee-st ja Riigikohtu lahenditest;
- 6) teab õigusabi allikaid ja taotlemist kohtuasjades;
- 7) teab õigusemõistmisega seotud elukutseid ning sisseastumistingimusi Ülikoolide õigusteaduskondadesse.

3. Hindamine

Kursus on hindeline.

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest ja Kadrina Keskkooli hindamise põhimõtetest.

Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivset minapilti ja adekvaatset enesehinnangut. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi.

Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid. Õpilast teavitatakse eelnevalt, millal, mida ja millises vormis hindelist tööd läbi viiakse ja kuidas hinnatakse.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid;
- 2) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, tegevusi ning tunnuseid, lähtuvalt õpitulemustest;
- 3) lahendab juhtumeid;
- 4) leiab andmebaasidest või õigusasutuste veebilehtedelt vajalikku infot, tõlgendab ja analüüsib seda.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Aineteadmisi ja -oskusi ning hoiakuid hinnates on põhirõhk kujundaval hindamisel.

Juhtumianalüüsil hinnatakse põhjus-tagajärje seose leidmist ning õpilase oskust neid seaduste abil lahendada.

Kui kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse punktiarvestuse kasutamise põhimõttest, siis viie palli süsteemis hinnatakse hindegaga „5” õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga „4” 75–89%, hindegaga „3” 50–74%, hindegaga „2” 20–49% ning hindegaga „1” 0–19% maksimaalsest võimalikust punktide arvust.

Kursuse läbimiseks on vajalik:

- 1) õppetöös aktiivne osalemine (puudumisel alates kümnest tunnist teeb õpilane positiivse kursusehinde saamiseks kursuse lõpul kogu materjali hõlmava kirjaliku töö);
- 2) arvestuslike tööde esitamine.